

ЯКОВЕНКО Л. І., доктор економічних наук, професор

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

ПРОМИСЛОВА ПОЛІТИКА ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Суспільний дискурс з питань бачення майбутнього України стосується соціально-економічних і технологічних рушіїв та механізмів формування нової моделі економіки, а також напрацювання нових підходів до державного управління, зміцнення демократії як основи економічної ефективності та соціальної справедливості, ролі науки у забезпеченні технологічного розвитку та підвищенні міжнародної конкурентоспроможності національного господарства. Обговорення теперішнього і майбутнього устрою країни спрямовується не лише розробку та вибір найкращих рішень. Очевидна необхідність суспільного договору про адаптацію ухвалених рішень, без якого неможливо реалізувати навіть найкращі плани і проекти. Численні заходи, публікації і пропозиції, а також проекти і плани з післявоєнного відновлення, поки що не дають чіткого бачення повоєнної економічної моделі розвитку України.

Найзагальнішими узгодженими підходами до повоєнної трансформації економічного розвитку є безпека, гарантування дієвості ринкової економіки, спроможність конкурувати в європейському економічному просторі, захист національних інтересів в економічній та енергетичній сферах. У цьому аспекті важливу роль відіграє політика держави щодо реального сектора економіки, яку прийнято називати промисловою політикою (ПП).

У структурі ООН є спеціалізована агенція – організація з промислового розвитку UNIDO [2], яка працює зі 172 країнами і має повноваження сприяти динамічному промислового розвитку та прискорювати його. Діяльність агенції сприяє досягненню цілей сталого розвитку, зокрема, відповідає дев'ятій цілі –

створення стійкої інфраструктури, сприяння інклюзивній та сталій індустріалізації та сприяння інноваціям. Серед функції UNIDO технічне співробітництво; наукові дослідження та консультативні послуги; нормування стандартів; сприяння партнерству для передачі знань і технологій. Діяльність агенції зосереджена на трьох напрямках: подолання голоду; зупинення погіршення клімату шляхом використання відновлюваної енергії та енергоефективності для зменшення промислових викидів парникових газів; підтримка стійких ланцюгів постачання, щоб виробники з країн, що розвиваються, отримували справедливу угоду та зберігали обмежені ресурси.

Звіт про промисловий розвиток (IDR) за 2024 р «Перетворення викликів на стійкі рішення: нова ера промислової політики», демонструє трансформаційний потенціал сучасної промислової політики, щоб пропонувати нові вирішення поточних глобальних проблем, від дефіциту ресурсів і зміни клімату до розширення соціально-економічної нерівності та зростання населення світу. У звіті наголошується, що кожне робоче місце в промисловому виробництві може створити два і більше робочих місць в інших секторах економіки. Це підкреслює вирішальну роль промисловості як рушійної сили створення робочих місць та економічного зростання – і як такого ключового елемента в боротьбі з бідністю та голодом. IDR24 також констатує, що промислові підприємства, незважаючи на те, що вони становлять меншу частку від загальної кількості фірм, володіють приблизно 60 % усіх екологічних патентів у світі, тож вони відіграють вирішальну роль в інноваціях для сталого економічного розвитку [3].

Всі напрямки промислового розвитку, підтримувані ООН, безумовно важливі для індустріального сектора України, але з огляду на потреби захисту від агресора, руйнування інфраструктури і виробничих потужностей не вичерпують всього кола проблем. До того ж стан реального сектора економіки в Україні напередодні війни, мав нераціональну структуру – переважали галузі низької переробки з незначною складовою високоточного сучасного

виробництва, демонстрував **низьку продуктивність та неконкурентність** відносин. Промисловість не відповідала вимогам часу – постійно оновлювати випуск продукції, модернізувати устаткування.

Зазначимо, що в Україні час від часу спостерігаються сплески інтересу до розробки і реалізації ПП в тому чи іншому варіанті. Періодично створювалося міністерство чи державна агенція з ПП, які затим реорганізовувалися через приєднання до інших міністерств. Чинне нині Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України [1] на офіційному сайті у вкладці Діяльність має розділ «Промислова політика», на якій є єдина рубрика – операції з металобрухтом [1].

Зазвичай дискусії навколо необхідності ПП точаться в межах загальновідомої дискусії про роль держави в економіці. В найзагальнішому варіанті питання ставиться так: більше чи менше державного втручання потребує економіка під час війни і потребуватиме в післявоєнному відновленні? Які б аргументи не наводили прибічники того чи іншого підходу, об'єктивно у воюючій країні роль держави суттєво зростає, так витрати консолідованого бюджету України у 2022–2023 р. складають відповідно 66% і 69% ВВП. Проведення ПП є складником ширшої проблеми – загальної економічної політики держави. Тож очевидно, що саме держава має бути ініціатором розробки та реалізації такої національної економічної політики відновлення і модернізації, яка б мала на меті формування ефективного реального сектора.

Неминуча перспектива в зміні структури економіки – розширення власної військової промисловості. Про бажання відкрити власні виробництва в Україні вже заявляли деякі відомі виробники зброї, зокрема, Rheinmetall, німецький концерн (ремонт та виробництво танків та іншої бронетехніки), BAE Systems, британська компанія (виробництво 105-міліметрової артилерії), Baykar, турецька компанія (ударний безпілотною Bayraktar, важкий безпілотною Akinci та безпілотною винищувач Kızılelma). Ці та інші кейси засвідчують початок

етапу співпраці з партнерами, який змінюватиме структуру економіки на користь військової промисловості.

Для повоєнної України ПП має:

1) відповідати стратегії ЄС, спрямовуватися на технологічні зміни через поєднання інформаційних і комунікаційних технологій, нових управлінських і організаційних методів і розвиток кваліфікованої робочої сили, щоб суттєво підвищити конкурентоспроможність промисловості;

2) сприяти формуванню ланцюгів доданої вартості;

3) поєднувати горизонтальний (у сприянні підприємництву та інноваціям) і вертикальний (для врахування специфічних характеристик певних галузей) підходи.

ЛІТЕРАТУРА

1. UNIDO. Офіційний сайт. URL : <https://www.unido.org/>
2. Industrial Development Report 2024. Turning challenges into sustainable solutions: the new era of industrial policy. URL : <https://www.unido.org/idr2024>
3. Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України. Офіційний сайт. URL : <https://mспu.gov.ua/>